

A87/35 CO:2066506.

6 november 1987.

VETERANEN BLAZEN DE AFTOCHT OP DERTIENDE CCP-CONGRES

Op het zojuist beëindigde Dertiende Congres van de Chinese Communistische Partij (CCP) zijn de beslissingen gevallen waarop niet alleen in de Volksrepubliek maar stellig ook daarbuiten gerekend werd. Zoals verwacht heeft het Congres groen licht gegeven aan uitbreiding en verdieping van het moderniseringsbeleid. De openstelling van het land zal met kracht ter hand genomen blijven worden en de structurele, politieke hervormingen die de belemmeringen voor verdere economische ontplooiing moeten wegnemen, zullen worden doorgevoerd. Volgens plan dient de partij daarbij een flink stuk van haar invloed op staatkundig, bestuurlijk gebied prijs te geven. Van groot belang voor de mate waarin alle goede voornemens ook daadwerkelijk ten uitvoer zullen worden gelegd, is de nieuwe machtsverdeling in China's politieke top. Wat dat betreft is er op het Congres geen al te duidelijk overzicht ontstaan voor de voorstanders van snelle, ingrijpende veranderingen noch voor hun conservatieve opposenten. Het vertrek uit de leiding van een aantal - in meerderheid behoudzuchtige - veteranen blijkt, althans op het eerste gezicht, dus niet veel te hebben betekend voor het precaire evenwicht tussen de beide stromingen dat zich nu sinds een paar maanden in de partij aftekent.

VETERANEN BLAZEN DE AFTOCHT OP DERTIENDE CCP-CONGRES

Om twee nauw met elkaar verbonden redenen was het pas in Peking beëindigde Dertiende CCP-Congres (met inbegrip van het Eerste Plenum van het nieuwgekozen CC, van 25 oktober tot en met 2 november jl.) van groot belang. Ten eerste werd ervan verwacht dat het de formele bekrachtiging zou opleveren van het onlangs binnen de partij bereikte ideologisch compromis over het nationale moderniseringsbeleid gedurende de komende jaren. In het licht van dat compromis staat nu niets een verdere stroomlijning van het Chinese politiek en economisch systeem meer in de weg. Prioriteit heeft thans het vergroten van de socialistische productiviteit. Daar waar de partij, op welk niveau dan ook, dat proces hindert, zal zij moeten inbinden. Wanneer van huis uit kapitalistische methoden of mechanismen de productiviteit kunnen opvijzelen, dan dient daarvan gebruik te worden gemaakt. Want sinds kort geldt officieel dat "het Chinese systeem zich nog pas bevindt in het socialistisch beginstadium", waarin elementen van het kapitalisme, dat China als historische fase nooit heeft gekend, een rol moeten spelen bij "de primaire taak van het socialisme: de ontwikkeling van de productie(krachten)".*

In de tweede plaats kon met belangstelling worden uitgezien naar de allang van tevoren aangekondigde mutaties in de bezetting van de diverse bestuurszetels. Het was immers hoog tijd geworden dat het contingent veteranen plaats maakte voor bewaarde, goedgeschoolde jongeren. Daardoor dreigde begrijpelijkerwijs vooral het conservatieve kamp ernstig te worden gereduceerd. En dat, terwijl het er voor deze groep om zou gaan om voldoende sterk in de nieuwe CCP-top vertegenwoordigd te zijn, teneinde al te drastische hervormingen met orthodox centralisme te kunnen bezweren.

Tijdens en onmiddellijk na het Congres voorzag de partij op door haar belegde persconferenties de talrijke binnen- en buitenlandse correspondenten van voorlichting over wat zich op de bijeenkomst had afgespeeld. Een dergelijke openheid had zich, zeker met betrekking tot een Chinese partijbijeenkomst, nog niet eerder voorgedaan. Nieuw was ook de annoncering van het feit dat er bij de verkiezing van het Centraal Comité vijf procent meer kandidaten op de lijst zouden staan dan er uiteindelijk gekozen konden worden. Zo introduceerde de CCP, zij het op bescheiden schaal, een vleugje democratie in wat voorheen steeds een volledig van bovenaf geregisseerde procedure was geweest.

Alhoewel met name DENG Xiaoping (83) reeds geruime tijd de wens te kennen had gegeven te willen terugtreden uit bijna al zijn topfuncties en er mede op grond van dat voornemen nauwelijks nog twijfel was dat diens conservatieve leeftijdsgenoten het voorbeeld zouden volgen, leek alles tijdens het Congres alsnog op losse schroeven zijn komen te staan. Het gerucht ging immers dat DENG onder zware druk was gezet om zijn besluit terug te draaien. Aan de onzekerheid kwam een eind toen bekend werd dat China's sterke man en architect van de modernisering in de afgelopen negen jaar, niet voorkwam op de lijst van kandidaten waaruit het Centraal Comité zou worden gekozen.

*Zie voor de achtergronden van dit theoretisch fundament van het beleid voor de toekomst: Focus A87/32, "China's ideologisch compromis ten aanzien van politieke hervormingen", d.d. 23 oktober 1987.

Bij de bekendmaking van de nieuwe samenstelling van het CC en de daaronder ressorterende organen bleek DENG, zoals algemeen werd voorzien, nog slechts het voorzitterschap van de Militaire Commissie van het CC te hebben behouden. Die Commissie is overigens wel een belangrijke trait d'union tussen de politieke leiding van China en het traditionele machtsblok van het Volksbevrijdingsleger. Het voorzitterschap verschaft DENG een formeel alibi om te blijven meepraten over beleidszaken op het hoogste niveau. Omdat de voorzitter van de Militaire Commissie (net als die van de CC-Adviesraad en de eerste secretaris van de CC-Discipline Inspectiecommissie) volgens de geldende partijstatuten tevens zitting heeft in de Vaste Commissie van het Politburo*, moest die bepaling worden geschrapt.

Hoe precair het evenwicht is tussen de beide elkaar aftroevende stromingen in de partij, bleek toen het verkapte terugtreden van hervormer DENG werd gebalanceerd door het evenzeer verkapte afscheid van diens jarenlange conservatieve, centralistisch ingestelde opponent CHEN Yun (86). Ook hij verliet het CC en de Vaste Commissie van het Politburo maar verdwijnt evenmin geheel van het toneel omdat hij, dankzij de genoemde statutenwijziging, voorzitter van de CC-Adviesraad is geworden. In die raad zijn zowat alle inmiddels afgetreden, maar nog gezaghebbende partijveteranen geconcentreerd. Regelmatig wordt op hen een beroep gedaan.

Er valt voorlopig niet vast te stellen of, en zo ja hoever, het Centraal Comité van de CCP in progressieve richting is opgeschoven na de uittreding van een aantal veteranen, die in elk geval een verlaging van de gemiddelde leeftijd in dat lichaam met twee jaar tot 55,2 jaar tot gevolg had. Wel staat vast dat met het aftreden van vooral de Politburoleden PENG Zhen (86) en HU Qiaomu (76) en het Secretariaatslid DENG Liqun (73) een drietal conservatieve voorlieden niet is teruggekeerd dat zich de laatste tijd tegenover de hervormers bepaald als horzels had gedragen. Opmerkelijk is zeker ook het aanblijven van HU Yaobang (62) als Politburolid. Weinig werd er nog voor zijn politieke overlevingskansen gegeven nadat hij in januari jl. als zondebok voor de studentenonlusten gedwongen was geweest het ambt van secretaris generaal neer te leggen. De laatste weken voor het Congres echter werden de geruchten steeds sterker dat HU's rol nog niet was uitgespeeld. Misschien ligt er voor hem een topfunctie in een van China's massa-organisaties in het verschiet.

In de nieuwe Vaste Commissie van het CCP-Politburo, de absolute kern van de politieke macht in de Volksrepubliek, wordt de huidige verhouding tussen progressieve hervormers en behoudende centralisten vrij aardig weergegeven. Het met veel verve op een perspresentatie voorgesteld vijftal bestaat uit:

- ZHAO Ziyang (69), secretaris generaal en voorlopig ook nog premier. ZHAO moet gezien worden als een uitgesproken voorstander van hervormingen, vooral op economisch gebied. Hij pleegt zich in ideologisch opzicht minder te profileren. In de aanloopfase naar het Congres gaf hij meermalen te kennen persoonlijk de voorkeur te geven aan het premierschap boven het CCP-leiderschap. Op de eerstkomende Volkscongreszitting (= bijeenkomst van het Chinese parlement) zal hij afstand doen van de functie van premier, in welke hoedanigheid hij in juni 1985 nog een bezoek had gebracht aan ons land.
- LI Peng (59), tevens vice-premier. Van LI wordt steevast opgemerkt dat hij adoptief-zoon van wijlen ZHOU Enlai is. Hij werd tot electrotechnicus opgeleid in de Sovjet Unie (ongeveer 1948), staat bekend als centralist en is, naar algemeen wordt aangenomen, de toekomstige premier van China.

*Resp. artikel 21, 22 en 43 van de Statuten van 1982

- QIAO Shi (63), lid van het CCP/CC-Secretariaat en vice-premier. QIAO was sinds 1982 eerst hoofd van de Internationale Afdeling en later hoofd van de Organisatieafdeling van de partij. Hij gold als een hervormer, maar is zich als zodanig minder gaan onderscheiden na de val van HU Yaobang, met wie hij tot dan werd geassocieerd.

- HU Qili (58), lid van het CCP/CC-Secretariaat. HU, van huis uit werktuigbouwkundig ingenieur, heeft na 1982 carrière gemaakt in de partijbureaucratie. Hij wordt gerekend tot de hervormingsgezinden, mede omdat hij in het kielzog van HU Yaobang tot de partijtop doordrong.

- YAO Yilin (70), tevens vice-premier. YAO, die tussen 1980 en 1983 de Staatsplancommissie leidde is een voorstander van een voorzichtig centralistisch beleid.

Met enig voorbehoud ten aanzien van de stelligheid waarmee dergelijke zaken kunnen worden beweerd, is dus vast te stellen dat de kern van het Politburo thans twee hervormingsgezinden (ZHAO en HU), twee behoudende centralisten (LI en YAO) en een middenfiguur (QIAO) telt. Met de benoeming van een dermate zorgvuldig afgewogen Vaste Commissie werden de speculaties gelogenstafd waarbij aan het Politburo in het vervolg minder betekenis hoefde te worden toegekend dan aan het Secretariaat, omdat de beslissingen eigenlijk en vooral door de partijsecretarissen genomen zouden worden. Het Secretariaat werd zelfs van tien leden teruggebracht tot vier leden en een kandidaat-lid.

Voor de rest van het sterk verjongde en zeker beter dan voorheen opgeleide Politburo, c.q. Centraal Comité geldt dat het nog veel te vroeg is om uit te maken of zich wellicht, zoals sommige persberichten meldden, enige machtsverschuiving heeft voltrokken ten gunste van de progressieve stroming in de partij. Er zijn ongetwijfeld ook aanwijzingen te vinden dat het behoudende kamp toch meer heeft bereikt dan zo op het eerste gezicht lijkt. Wanneer over enkele maanden het Volkscongres bijeenkomt om op staatkundig vlak uitvoering te geven aan de nu door de CCP uitgezette koers, is bovendien niet uitgesloten dat meer staatsfuncties dan alleen het premierschap (LI Peng) in dat kamp terecht komen. Een mogelijkheid die aan gewicht wint tegen de achtergrond van wat zojuist door de CCP is geannonceerd als een "sleutelhervorming": de scheiding van functies tussen partij en staat.

Overigens moet bij het aanschouwen van de nieuwe groep leiders, met al hun dubbelfuncties in de CCP en de regering van de Volksrepubliek, geconstateerd worden dat het met die scheiding (althans voor wat betreft de personeelsbezetting) aan de top nog niet zo'n vaart loopt.